

ברכת שירים של אברהם רייזען לידיד

בחיפוש אחר חומר פילאטליסטי בנושא 'הדואר של רוסיה הצארית בראשית המאה העשרים', נתגלגלה לידי גלויית דואר, שכתב במו ידיו המשורר והמספר היידי אברהם רייזען (1876-1953) לידידו א. ל. יעקובוביץ (1882-1964). מידות הגלויה 13.5x8.5 ס"מ והיא נושאת חותמת דואר מטושטשת, המקשה על זיהוי מקום החתמתה (מינסק?). על גבי הגלויה מוטבע התאריך 5.11.1906. הכותב עצמו אינו מציין את תאריך הכתיבה. המען הרשום רוסי אומר: לידי א. ל. יעקובוביץ, רחוב פאנסקאיה 13, דירה 3 בווארשה. בצידה השני של הגלוייה – צילום של ילדה משלבת אצבעות ידיה כבתפילה ושולחת מבט חולמני למרום.

ניתן לשער, שגלוייה זו היא חוליה בשרשת משלוחי הדואר, שאברהם רייזען הריץ לידידו. בפניה הימנית למעלה מסומנת הסיפרה הלאטינית II, שיש בה לכל הנכון רמז, שלגלויה הנדונה קדמה גלויה אחרת. שני השירים אף הם מסומנים בספרות הלאטינית II ו-III.

בן 30 היה המשורר בימים ההם. ידידו יעקובוביץ ישב באותה עת בווארשה ועבד בהוצאת הספרים 'תושיה' במזיצתם של בן-אביגדור (אברהם לייב שלקוביץ, 1886-1921) ושמואל לייב גורדון (1865-1933). אף יעקובוביץ כתב סיפורים, אלא שאברהם רייזען כתב רק ביידיש ואילו יעקובוביץ – בעברית, ולהלן גם ביידיש. סיפורו הראשון פורסם ב'הדור' של פרישמן ב-1901. מאז הוא היה משתתף קבוע בעיתונות העברית, בקבצים ובמאספים הספרותיים בעברית (קרטל 1967, חלק שני: 562). לפעמים חתם בשמו, ולפעמים בשמות בדויים (בעיקר ל. אליאב). אברהם רייזען מזכיר בזכרונותיו את קשריו עם א. ל. יעקובוביץ, שהתגורר בווארשה משנת 1899. יעקובוביץ גם תירגם מיצירותיו של אברהם רייזען לעברית (רייזען 1929, חלק ב': 39; רייזען 1935, חלק ג': 109).

במרוצת הזמן החליף יעקובוביץ את שם משפחתו ואימץ לעצמו את השם עקביא. הוא עלה ארצה ב-1935 (על פעילותו הספרותית המגוונת בארץ ראה קרטל 1967, חלק שני: 562-565, וכן בלעקסיקאן ניו־יארק 1961, כרך 4: 216-218).

שני השירים שבגלוייה הם שירי אהבה, וזו לשונם (בשינוי כתיבי):

II

ווי איז אַלץ אַהינגעקומען,
וואָס געווען איז ליב און טייער?
וועלכעס וואָסער האָט פֿאַרפֿלייצט עס,
אַנגעצונדן – וועלכעס פֿייער?

טרערן האָבן אַלץ פֿאַרטרונקען,
און אין טרערן אַלץ פֿאַרשוונדן;¹
און דאָס רעשט, וואָס איז געבליבן,
האָט די ליבע שטיל געצונדן.

ובעברית:

אַנה נעלם הכל,
שְׁהִיָּה יָקָר לִלְבִּי?
אֵילוּ מִיָּם הַצְּפוּהוּ?
אִיזוּ אִישׁ הַכֹּל הִדְלָקָה?

הִדְמָעוֹת הַכֹּל הִטְבִּיעוּ,
בְּדָמָעוֹת הַכֹּל נִבְלַע לוֹ,
אֶת הַשָּׂאָר, אֲשֶׁר נוֹתַר עוֹד,
חָרַשׁ אַחֲבָה הַצִּיתָהּ.

III

האָסט מיין בלוט ווי וויין געטרונקען,
און עס איז דיר גוט געגאַנגען:
וואָס אַ טאָג ווערסטו אַלץ שענער,
איך – אַלץ מערער אויסגעגאַנגען.

האָסט מיין בלוט ווי וויין געטרונקען,
דאָך פֿאַרשטיי איך ניט דעם עיקר:
וויילסטו נאָך טרינקען, ביסט אַלץ ניכטער,²
און איך בין פֿאַר ליבע שיכור...

ובעברית:

אֶת דְּמֵי שְׁתִּית כִּינּוּ,
זֶה הַשְּׁפִיעַ טוֹב עֲלֶיךָ:
יוֹם לְיוֹם יוֹפִיָּךְ פּוֹרַח,
נְאֻנִי – נִשְׁדָּף, צוֹנֵחַ.

את דמי שתית כִּיין,
אף עיקר אינו נהיר לי:
את פכחת וצמאה עוד,
אני שיכור – ולא מיין.³

מקץ שנתיים – ב'1908 – פירסם אברהם רייזען את שני השירים בספר כתביו: **שריפטען**, 1 באנד, געזאמלטע ליעדער, בהוצאת 'פראַגרעס', ווארשה תר"ס, בדפוס פישער בקראקוי. השירים כלולים במדור שירי האהבה, שכינויו 'לוסט און ליעבע' (שירי חשק ואהבה), בעמ' 132 ו'133.

השירים כתובים במקצב קל (טרוכיי) ובחריזה קבועה א-ב-ג-ב. הם רצופים מוטיבים שכיחים ואופייניים לשירי האהבה: דימוי האהבה לאש שורפת, והדמעות – למים סוחפים ומטביעים, דימוי היין לדם, והאהבה משכרת כִּיין. עיקר השירים – מצוקת האוהב והתנכרות האהובה.

ניתן לשער, שהמשורר ביקש להנעים לידידו, ואולי אף לשמוע את הערותיו הביקורתיות, לטוב או למוטב.

הערות

- 1 בקובץ 'שריפטען', תרס"ח, עמ' 132, יש שינוי בשורה הזאת, לאמור: 'טרערן אויף די שווערע ווונדן'.
- 2 בקובץ 'שריפטען', תרס"ח, עמ' 133, יש שינוי בשורה הזאת, לאמור: 'קענסט נאך טריינגען, ביסט אלץ ניכטער'.
- 3 תרגום חופשי של השירים בידי שלום לוריא.

מראי מקום

לעסקיאָן פֿון דער נייער ייִדישער ליטעראַטור, 1961, כרך 4, ניו־יורק.
קרסל גצל 1967: לפסיקון הספרות העברית ברורות האחרונים, כרך שני, ספרית פועלים, מרחביה.

רייזען אַברהם תרס"ח: **שריפטען I**, געזאמעלטע ליעדער, 'פראַגרעס', ווארשא.
— — עפיואָרן פֿון מיין לעבן 2, ווילנע.
— — עפיואָרן פֿון מיין לעבן 3, ווילנע.